

De contritione

regulam medicorum. contraria contrariis curantur. tribus modis oportet quod satisficiamus. scilicet cordis contritione. oris confessio. ne. et operis satisfactione. Unde penitentia sic perfecta est illis felix et beneficium triduum quod petebant filii israel. id est christum deum per fidem videntes in egypto. id est in tenebris peccatorum existentes. dum dicebant. deus hebreorum vocavit nos ut eamus viam trium dierum. scilicet confessionis. contritionis. et satisfactionis. in solitudine huius mundi. et sacrificem sacrificium penitentiae domino deo nostro. ne forte accidat nobis pestis. id est culpa in presenti. et gladius. id est pena in futuro. Penitentia etiam sic perfecta est illa scala benedicta cum istis tribus gradibus quam vidit iacob erectam usque ad celum. et dominum innixum ipsi scale. et hoc propter tria. Primo ut ascendente per eam fortiter sustineat. Secundo ut si necesse fuerit ascendenti per eam manum porrigat. Tercio ut ascendens per eam cum fatigatus fuerit ad episcopum respiciat iactans totam curam suam in eo. Non est enim ita crudelis ut ait Augustinus. ut ipsum cadere permittat. In primo gradu est dolor. In secundo pudor. In tercio labor. De his igitur partibus penitentiae per ordinem est dicendum. Et primo de contritione.

Tractatus secundus secundae partis de contritione Et habet septem capitula.

Quoniam circa contritionem septem sunt per ordinem consideranda. Primo quid est contritio in se. Secundo de quantitate contritionis. Tercio de eius qualitate. Quarto de eius duratione. Quinto de quibus debet esse contritio. Sexto quae est causa inductiva contritionis. Et septimo quis est effectus contritionis.

¶ Quid est contritio.

Ca. i.

Ad videndum quid est contritio. notandum quod contritio sumitur hic ad similitudinem contritionis quae fit in corporalibus. Unde sciendum quod res corporaliter perit quoniam in minutas partes perituram sicut spes aro/
l ij

Tractatus. ij. secūde partis.

matice in mortario pterunt. **U**n dñā ē inter p̄tritonem & fractiōē. nā fractio ē qñ res frangit̄ in magnas ptes. **C**ōtritiō ē qñ res frangit̄ seu terit̄ in minutas ptes. **D**olor igit̄ de peccat̄s d̄r p̄tritiō nō fractio ad designādū q̄ nō solū penitēs de peccatis suis in generali p̄terit̄. imo de quibet̄ in spēali. de hoc tñ maḡs dicit̄ israh. v. c. hui⁹ tractat⁹. **S**z q̄re maḡs d̄r p̄tritiō q̄s dolor. **S**ciendū q̄ fm̄ q̄ d̄t be. **B**erū. sup̄ cāti. iō d̄r p̄tritiō & nō dolor. q̄ sicut̄ vngentū sanatiū p̄ficiť ex multis herbis tritis in mortario. sic vngentū cōpūctōis p̄ficiť ex herbis multoz p̄ctōz nat̄s in aia peccatrice. q̄ vt d̄r in ps. lxxij. **I**n terra deserta inuia & inaq̄sa. tritis in mortario p̄scie. **E**t h̄ istō verum sit & sanctissime dictū. nō tñ reddit̄. **B**erū. rōem hui⁹ qd̄ q̄rebat̄. q̄ fm̄ h̄ maḡs dicit̄ hō p̄terēs q̄s p̄teri & p̄ctm̄ dicit̄. **R**et̄ p̄tritiū. **E**t iō sciendū q̄ in p̄tritiōe tria sunt attendēda. **P**rimo qd̄ ē illō qd̄ p̄terit̄. **S**ecūdo a q̄ p̄terit̄. **T**ercio ad qd̄ p̄terit̄ siue ad qd̄ p̄tritiō terminat̄. **I**llō qd̄ p̄terit̄ ē corp⁹ peccatoris qd̄ ē vas q̄si fictile repletū veneno peccati. **E**t iō **J**obel. pp̄beta indicans autoritate dei p̄tritiōem dixit̄. **C**ōuertimini ad me in toto corde vestro. i. ieiunio & fletu & planctu & scindite corda vestra. s. in p̄tritiōe. **I**llō a q̄ p̄terit̄ cor p̄ctōis est duplex mola. q̄z vna ē sup̄ior. i. sursum eleuās. & ista ē spes venie pueniens ex p̄sideratōe diuine misericordie. **A**lia ē mola deorsus dep̄mens. & ista est timor pene veniens ex p̄sideratōe diuine iusticie. **E**t istas duas molas d̄z tenere verus penitēs nec vñ q̄s d̄z eas deserere. nec eas diabolo pignori tradere. **I**n cuius figura d̄r in **Deut.** xxij. **N**ō accipies loco pignoris sup̄iorē et inferiorē molā. i. nō desperes p̄pter magnitudinē & enormitatē p̄ctōz tuoz. s. sp̄spera in dei miam. nec p̄sumas. sed t̄ me grauitatē tormentoz ex dei iusticia. **I**llud ad qd̄ contritio terminat̄ est vt cor p̄ctōz durū vt lapis emolleseat & liq̄fiat vt cera. q̄ scriptum est. **C**or durū male habebit in nouissimo die. **E**t iō vere p̄tritus p̄t dicere. **F**actum est cor meū tanq̄s cera liquescens. **E**t de tali corde d̄r ps. l. **C**or p̄tritum & humiliatum deus nō despiciet. **V**isa igitur pp̄rietate istius nominis contritio. videndum est quid sit contritio. **E**t est sciendum q̄ contritio a maḡistris sic definit̄. **C**ontritio est dolor voluntari

De contritione

pro peccatis assumptus cum proposito confitendi et satisfaciendi. Et ad
evidentiam istius definitionis videndum est de singulis partibus po-
sitis in definitione. Quod enim contritio est dolor. Cum enim secundum quod di-
ctum est contraria contrariis curantur, et medicina dicitur esse contraria in-
firmitati, et contritio sit medicina peccati, et in peccato fuerit delecta-
tio, oportet quod in contritione sit dolor. Et ita dicitur in apostolo, xviii. c.
Quatuor glorificavit se et in deliciis fuit in peccati perpetratio tantum
date ei tormentum et luctum in contritione. Et notandum quod non solum in
contritione est dolor, sed etiam est ibi et gaudium, quoniam cum peccator recordatur se
pro peccatis offendisse deum creatorem suum quem enim creavit ad imaginem
suae patris sui celestis quem pascit corporaliter et spiritualiter et redempto-
rem suum quem liberavit pro proprio sanguine suum a pena et a prope-
tua damnatione, recollit etiam se amisisse pro peccatis suam gloriam para-
disi et incurrisse penam inferni, dolere debet. Sed quoniam cogitat se pro
istis doloris elogiari a peccato et recollitari deo gaudere. Et non in-
merito, sicut enim gaudet qui naufragium evasit, sic vere contritus
debet gaudere dum se videt peccati naufragium evasisse. Sequitur, vo-
luntarie assumptus. Cum enim deo non placeant coacta servitia ni-
si dolor contritionis est voluntarius non esset deo gratus nec ac-
ceptus. Sicut enim peccatum teste beato Augustino adeo est voluntarium quod
si non est voluntarium iam non est peccatum, sic contritio dicitur esse adeo volunta-
rie assumpta quod si non est voluntaria iam non est contritio. Et ratio ista
rursum est ista, quod actus meritorius vel demeritorius oportet quod sit a vo-
luntate elicitus vel impatitur, alias non esset meritorius vel demerito-
rius. Sequitur cum proposito confitendi et satisfaciendi, vere enim contri-
tus dicitur esse in proposito confitendi et satisfaciendi quoniam habet oportunitatem
alias contritio sua esset falsa et nulla, et ratio est, quod cum ad perfectionem
totius integralis requiratur quod omnes eius partes sint solae, sicut ad perfec-
tionem domus requiruntur quod sint solae tectum parietes et fundamentum, ita et
ad perfectionem vere penitentiae requiruntur quod ista tria, scilicet contritio confessio
et satisfactio, quae sunt partes integrales eius in quantum est sacramentum
sunt solae in re vel in voto. Unde in quolibet penitentia perfecta sunt tres par-
tes, scilicet cordis contritio, oris confessio, et operis satisfactio, quae tan-
git Joel prophetam cum dicit in persona domini. Convertimini ad me in toto
corde vestro etc. Cum enim dicitur in toto corde, tangit contritionem et con-
fessionem fieri in toto corde. Ille autem in toto corde convertitur qui illud

Tractatus. ij. secūde partis

qđ ore dicit cor de sentit. qz cū cor et lingua nō discrepāt dulcis est symphonia. Et cum ulterius dicit in ieiunio zc. indicat satisfactōnem. fm em q dicit Joan. Quicqd est in mūdo aut est ꝑcupiscētia carnis. aut ꝑcupiscētia oculorū zc. Jo contra ꝑcupiscētiā carnis dicit in ieiunio. ꝑtra cōcupiscētiā oculorū dicit in fletu et plāctu. et cōtra supbiā vite dicit. scindite corda vestra et nō vestimēta vestra

De quātitate contritionis Cap. ij.

Quantitas ꝑtritōnis mēsurat penes q̄ritatē doloris q̄ essentialiter est ipa cōtritio vel causatus a cōtritōe. Notandū ergo q duplex est dolor in ꝑtritōe. fm q dolor dicitur duobus modis. Nā dolor vno mō idē est q displicētia volūtatis. in q̄stū. s. volūtati displicet aliquā rem fore vel fuisse. Alio modo dolor idē ē q passio resultās siue redūdās in sensualitate. i. in carnē. in q̄stū. s. in pte sensitiva sentit aliqđ dolor ex illatione alicuius nocumēti. sicut qñ ꝑscindit mēbrū vel vulneratur corpus vel cōburitur vel aliqđ tale. Loquēdo de dolore pmo modo. put. s. dolor est displicētia volūtatis. tal' dolor est essentialiter ipsa cōtritio. z sic dolor cōtritōis debet eē et est maxim' si sit vera cōtritio. Un' dico q ꝑctm̄ tuū debet sic displicere volūtati z rōi q nullo modo z nullo pacto nec cōmodo nec incōmodo p vlla re velles in ipm cōsentire vel cōsensisse. Et rō huius est. qz cōtritio si sit vera nō ꝑt eē sine charitate. imo sp cum charitate. Ad hoc aut q aliqđ habeat charitatē q̄stūcunq̄ parūāncēe est q diligat deum sup om̄ia sic q p nullo dāno vel cōmodo velit offendere vel offendit se deū. Et ideo cū ꝑctm̄ sit offensio dei. peccatū tuū debz displicere volūtati formate charitate. qualis dicitur esse et est voluntas veri ꝑtriti q nullo modo. nulla sorte. nullo dāno vel idāno velit ipm facere vel fecisse. et hoc est qđ dicit in Hier. vi c. vbi dicit. Luctum vnigeniti fac tibi planctū amaz. vbi dicit glo. Docet penitētē qđ facere debeat. Et sequitur. Nihil dolentius morte vnigeniti. ita etiam nihil dolentius debet esse qđ offendisse deum per ꝑctm̄. Et sic dico q loquēdo de dolore. put dolor dicitur displicētiā volūtatis. dolor contritiōis est maximus. ita q non posset esse maior. Si autem loquamur

De contritione

De dolore put nominat dolores causatum in sensualitate. sic
talis dolor est effectus contritionis. in quantum aliquis vere et
perfecte fuerit contritus ex dolore primo. sed ex displicentia vo-
luntatis de peccato et in quantum est offensivum dei proripit in fle-
tum et lamenta et lachrymas. sicut legitur de beata Maria
magdalena et de beato Petro apostolo. et sic dico quod non o-
portet quod in contritione iste dolor sit maior quocumque alio dolo-
re. Videmus enim multos viros et multas mulieres vere peni-
tere in quod humanitas potest cognoscere qui magis flent et
plorant pro morte sanguineorum vel amicorum suorum. vel pro
omissione alicuius rei temporalis quam plorant et flent pro peccatis suis.
Et ratio est cum enim dolor iste sit in affectione sensualitatis.
et affectio que est in sensualitate sequatur experientialem et sensuale
cognitionem. et pauci imo paucissimi sint qui ita habeant sen-
sualem seu experientialem cognitionem divine dilectionis sicut habent
cognitionem dilectionis factorum temporalium. ideo pauci imo paucissimi
sunt qui ita sensualiter doleant de peccato sicut dolent de aliquo danno tem-
porali. Sed si inveniretur aliquis esset multum laudandi. Sic ergo patet
quod loquendo de dolore put dolor dicitur displicentia et dissensus vo-
luntatis dolor contritionis debet esse maximus. id est maior quam
alio dolore. loquendo autem de dolore qui dicitur passionem resultantem
in sensualitate sic non est necessarium quod dolor contritionis sit maior
quocumque alio dolore. esse tamen multum congruum. Sed quod nunquam
verus contritus et penitens debet plus velle sustinere quam cum-
que penam inferni vel quamcumque aliam penam temporalem sicut infirmitatem
vel mortem quam peccasse vel peccare. Dico quod nullus in mente sua
debet sibi ponere talem questionem. nec etiam alicui alij. quod istud
esset seipsum vel alium ponere in tentationem. et mens humana
est multum infirma ex parte sensualitatis. que semper refugit
mortem et mala corporalia. etiam quantumcumque sit homo per-
fectus. sicut patet in salvatore nostro iesu christo qui imminente
passionis hora dicebat. Tristis est anima mea. et hoc quantum ad
sensualitatem usque ad mortem. et exponens seipsum dixit. spiritus. id est. vo-
luntas rationalis promptus est. supple ad sustinendum mortem. caro autem. id est.
sensualitas infirma. quod refugit mortem. Quare nemo debet se pone-
rei tali proplexitate. nec professor debet interrogare. Istud autem requirit de

Tractatus .ij. secunde partis

ncitate in quolibet vere cōtrito et vere penitēte q̄ ubi ncā/
tas foret prius sustineret oēm penā q̄ offenderet deū p̄ pctm̄
Et hec de q̄sitate contritionis sufficiant.

De eius qualitate **Capitulum .iij.**

Nunc de q̄litate cōtritiōis dōm̄ est. Circa qd̄ scienduz
est. q̄ cōtritiō debet habere septē cōditōnes. **P**rimo ei
debet esse discreta. vñ debet esse cū spe venie. ita q̄ vere cōtri-
tus nanq̄ debet desperare de dei misericordia. qz plus pōt
deus peccare q̄ hō peccare. vñ **Augu.** sup illud s̄bū qd̄ dicit
Layn **Gen.** .iij. ca. s. **M**aior est iniquitas mea q̄ vt veniam
merear. d̄t **Layn** mentiris qz maior est dei pietas q̄ tua iniq-
tas. z **Amb.** Nemo desperet qz iudā. pditorē non scelus qd̄
cōmisit s̄ sua desperatio fecit penitē interire. **S**z qz nemo scit
vtrū sit dignus amore vel odio dei non debet nimis p̄sume-
re s̄ semp debet timere. qz initium sapiētie est timor dñi. **E**t
ideo verus penitens granū. i. aiām suam debet terere inter
duas molas. s. timoris z spei. z farina sic trita barutello dis-
cretōnis vel cōpassionis mūdāta aq̄ lacrimarū. i. cōpunctio-
nis cōmixta. panem bonū in clibano cordis igne charitatis
decoctum faciat hospiti suo christo. ita q̄ in die iudicij dica-
tur sibi **Esuriui** z dediti mihi māducare. **S**cōdo d̄z eē ama-
ra. **E**t ita dicebat ille sanctus rex **Ezechias** **Isa.** xxxvij. **R**e-
cogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aiē mee **E**t si
sit talis faciet pacē inter deū z animā peccatricē **Uñ** idē **Ez-**
echias. **E**cce in pace amaritudo mea amarissima. **A**mara d̄z
esse cōtritiō. quia peccator delectatus fuit in cogitatiōe illici-
ta. amariōr qz p̄sensit. amarissima qz opus illicitū p̄petrauit
Et si sic fiat poterit dicere p̄tritus illud qd̄ seq̄tur. **Tu** autē
eruisit animā meā vt nō p̄iret peccasti post tergū oia pctā mea
Tercio d̄z eē lachrymosa. vñ **ps.** vi. **L**anabo p̄ singulas
noctes lectū meū. lectū. s. p̄scie: lachrymis meis stratū meū
rigabo **E**t sic fecit brā maria magdalena q̄ lachrymis lauit
pedes dñi nostri iesu christi. ideo q̄ fuerūt sibi pctā remissa
Quarto d̄z eē p̄meditata. vt in autorita te p̄allegata **R**eco-
gitabo tibi oēs annos me. zc. **E**t d̄t **Itias** loq̄ndo aiē pec-
catrici. **S**ume cytharā. s. p̄nie. circū ciuitatē. s. anime cogi-

De contritione

tādo et rememorādo singula pctā. et d3 cogitare horas diei z
tēpora et loca. hmoi meretrix. i. aia peccatrix q̄ peccādo cū di
abolo fornicata ē z obliuioni tradita est a deo ppter pctā ob
lita. ¶ Quinto d3 esse vniuersalis. i. de oibz pctis. ¶ Sexto
debet esse durabilis. i. p̄tinua. et de his dicitur infra in ca
pitulis duobz sequētibz. ¶ Septimo d3 esse integra. i. cū ppo
sito p̄tendi et satisfaciendi. alias nō esset p̄tritio s3 dēnsio.
Et de hoc dictū est vt supra in primo capitulo. Et sic patet
qualis debet esse contritio.

Quātū debet durare contritio . Cap. iiii.

Ad sciendū q̄ntum debeat durare cōtritio notādū ē hic
q̄ fm qd̄ supra dictū est in ca. ij. in p̄tritōe est duplex do
lor. Un⁹ est dolor q̄ idē est qd̄ detestatio siue displicētia vo
luntatis. et iste sp̄ d3 durare q̄diu hō viuit. ¶ Notandū āt q̄
cū p̄ceptū de p̄tritōe sit affirmatiuū. z p̄ceptū affirmatiuū ob
ligat sp̄ z nō ad sp̄. s3 p̄ loco et tpe. p̄ceptū de p̄tritōe sic obli
gat q̄ nō oportet q̄ hō sit sp̄ in actu p̄uertēdi. s3 q̄ncūqz oc
currit sibi memoria de pctō q̄ displiccat sibi illud fecisse. Et
ita intelligit̄ p̄bū bñ Augu. in li. de pe. vbi d3 Semp̄ doleat
et de dolore gaudeat. Et seq̄tur. vbi dolor finit̄ ibi p̄nā defi
cit. Un̄ q̄n̄ d3. sp̄ doleat. intelligendū est q̄n̄ occurrit memoria
de pctō. S̄i l̄ q̄n̄ d3. vbi dolor finit̄. intelligendū est finit̄ vel
de actu vel de habitu. Et cā quare d3 sic durare p̄tritio est. qz
nemo est certus de lege cōi si pctm̄ est sibi p̄ p̄tritōem remis
sum. qz nescit si p̄tritio fuit sufficiens. vñ d3 in ecclesiastico De
ppiciato pctō noli eē sine metu. Posito etiā q̄ aliq̄s sciret p̄
reuelatōem diuinā pctm̄ sibi fore remissum. adhuc d3 sibi sp̄
displicere peccasse q̄n̄ occurrit sibi memoria de pctō. alias
peccaret nouo pctō. qz sic culpa ē velle peccare ita culpa ē vel
le peccasse. Ali⁹ dolor ē in p̄tritōe. s3 dolor q̄ resultat et redū
dat in sensu alitatē. q̄n̄ s3 hō ex displicētia pcti p̄rūpit ī fletū
et lacrymas. Et tal' dolor nō optet q̄ sp̄ duret. cū pauci im
mo paucissimi sunt q̄ etiam vna hora sic possent plorare pec
cata. q̄sto minus tanto tpe vite sue. esset t̄n̄ multe p̄fectionis
qui sp̄ q̄n̄ recordaret̄ de peccatis posset ea plorare. sicut legi
tur de b̄tō Petro ap̄lo q̄ sp̄ portabat sudariū in sinu cū q̄ ter

Tractatus. ij. secūde partis

gebat lachrymas qz qñ recordabat pcti qđ fecerat qñ christū negauerat nō poterat lachrymas ptinere. et tamē bñ sciebat christū sibi dimisisse peccatum

¶ De quibz debet esse p̄tricio ¶ Caplm. v.

Peccatū qđdā est actuale. qđdā originale. Actuale ē qđ p̄trabit actu pprio. i. qñ hō agit qđ agere nō dz Et isto mō definit sic. Pctm̄ ē om̄e dcm̄ vel factū vel p̄cupituz p̄tra legē dei Originale pctm̄ ē qđ p̄trabit hō ex origine inq̄stum scz hō descēdit ab Adā fm̄ rōem sine nationē seminālē. ita qz pctm̄ originale formaliter nihil aliud est q̄s carētia iusticie originālis ¶ Unde sciendū. qz Adā in sui creatōne accepit a deo qđdā donū sup̄naturale. qđ donū vocabat iusticia originālis. q̄ iusticia ita ordinabat hoīem ad deū qz aīa hoīs in oībus obediebat deo. ita qz in nullo mouebatur contra volūtatē dei. et corpus ita obediebat aīe qz in nullo mouebat cōtra volūtatē aīe. i. p̄tra ip̄eritū rōnis. Et p̄ illud donū oīa aīa lia erant subiecta hoī z obediebāt sibi ad nutū. iuxta illud p̄ viij. Om̄ia subiecisti sub pedibz ei⁹ oues et boues vniuersas insup et pecora cāpi. volucres celi z pisces maris. Istud donū acceperat Adam nō solū p̄ se sed p̄ tota posteritate sua. ita qz in oēs qui descēderēt ab eius semine ip̄e transfunderet istō donū. i. istā iusticiā origināle. Et isto dono p̄ pctm̄ suuz ip̄e puauit se z totā posteritatē suā. ita qz oēs q̄ descēdunt ex ei⁹ semine carēt isto dono. Et talis carētia vocat̄ pctm̄ origināle. Ad videndū ergo de q̄bus dz esse p̄tricio. p̄mo videndum est vtrū hō p̄teri debeat de pctō origināli. Et est sciendum qz nō. Cuius ratio est. qz solum de illo debet homo dolere et p̄teri qđ ē actu pprio p̄missuz. vel qđ fuit ī p̄tate sua nō cōmittere. sz pctm̄ origināle nō fuit actu pprio cōtractū. nec fuit in p̄tate alicuius nō cōtrahere illud. quare nullus tenet̄ dolere vel cōteri de peccato origināli. Et dico nullum tenet̄ri de necessitate. Congruum em̄ esset adulto qui accedit ad baptisimū qz displiceat peccatum origināle. non in speciali qz fuit contractū. sed in generali inq̄stum scz om̄e quod separata deo debet displicere. De peccato autē actuali quō homo debet conteri. de eo notandū qz in genere duplex est pec

De contritione

catum actuale. Nam quoddam est mortale quoddam veniale.
De peccato mortali debet homo conteri et confiteri singulariter
et singulariter de quolibet. ita quod non sufficit confessio gene-
ralis. imo quilibet vere penitens debet diligenter examinare
et discutere conscientiam suam. ita quod recogitet dies. horas
loca. tempora. personas. et omnes circumstantias in quibus et
cum quibus peccare potuit et peccauit. et ita sicut occurret
sibi memoria de peccato. singulariter et specialiter conteratur
de quolibet. ita tamen quod licet de quolibet peccato mortali ve-
rus penitens debeat maxime et summe dolere. tamen finis quod
vnum peccatum est grauius quam aliud intensius debet dolo-
re et conteri de vno quam de alio. ¶ Sed quid fiet de pecca-
tis obliuiscitis. Dico quod aliquis potest esse oblitus peccatorum
suorum duobus modis. Vno modo quod sit oblitus in specia-
li. sed non in generali. id est. bene recordatur se peccasse mor-
taliter. sed tamen non recordatur de specie peccati. puta si
fuit fornicatus vel furatus. et sic de alijs. Et talis debet dolo-
re et conteri de peccato in generali. et in speciali tenetur conte-
ri de negligentia sua per quam venit in obliuionem peccati
sui. et tenetur facere quod in se est. scilicet quod recordetur in speciali
de peccato suo. vel cogitando vias suas. vel orando deum quod re-
ducatur sibi ad memoriam. Alio modo potest esse oblitus pecca-
ti sui. ita quod non recordatur nec in generali nec in speciali. et adhuc
tenetur conteri in generali. Et voco conteri in generali non sub
conditione conteri. id est dicendo vel cogitando doleo et con-
teror si peccauit. Sed voco conteri in generali conteri sub ex-
timatione probabili. debet enim homo probabiliter credere quod
in multis offendit deum quorum non recordatur. et si sub ista
extimatione doleat et peniteat sicut si certus esset. tunc contritus
est et penitens. ¶ Vnde quilibet debet dicere frequenter versum psal-
mi. Delicta iuuentutis mee et ignorantias meas ne memine-
ris. Quomodo autem homo debet conteri de peccato veniali.
¶ Notandum quod tria sunt genera peccatorum venialium. nam quoddam
est veniale ex surreptione. id est subitum. vel non propria voluntate sed ex
surreptione. et de tali non tenetur homo conteri in speciali nisi de
congruo. Quoddam est veniale ex voluntate. cui si consentiat

Tractatus .ij. secunde partis

incidit hō in mortale. sicut delectatio morosa in cogitatio de actu carnali est peccatū veniale. s; si sit ibi consensu ē peccatū mortale. Et de tali veniali quā occurrit memoria de eo d; hō peccari et penitere et diligenter advertere ne sit ibi vel fuerit consensus. Quidā est veniale quod per frequentationem sui auget libidinem peccandi. et tanta poterit ibi esse libido peccandi quod illud quod de sua natura erat veniale ex illa libidine fieret mortale. sicut mē daciū iocosum de sua natura est veniale. s; totiens potest iterari quod augetur instantū libidine mētiendi quod ex tanta libidine poterit hō totiens mētiri iocose. quod peccabit mortaliter. Et de tali d; hō peccari et penitere aduertēdo et p̄cauēdo ne multiplicet. De hoc tñ magis dicitur quā agit de confessione peccatorū venialium quod eodē mō tenet hō de eis peccari quod tenet ea p̄fiteri.

Que sunt cause inductiue p̄tritiōis **Ca. vi.**

Quæ inductiue p̄tritiōis sunt multe. **P**rima et p̄ncipalis est amor dei. illud ei quod p̄ncipaliter d; hōies retrahere a peccato. et si peccauerit quod corrigat et emēdet se ē amor dei. Et iste amor generat sic i aīa peccatoris. Cū em̄ amor sequit cognitiōem quod ut dicit **Augus.** Cognita diligimus. incognita nequaquam. quā peccator cogitat et recognoscit dei bonitatem et iusticiam cui displicet oēm malū. et nullo mō relinquit aliqd malū impunitū et recogitat se multa mala p̄mississe quod displicet diuine voluntati. et propter quod ē dignus puniri grauius timet: quā etiā cogitat vltimū dei pietatem et misericordiam quod paratus ē oīni dolenti et penitenti p̄cere et remittere culpā quā tunc magnā sperat de venia. et sic mouet ad detestandū peccatū. et iste motus vocatur attritio id ē quādam p̄tritiō imperfecta. Et ita deus qui nunquam deficit in fundit lumē grē in aīam peccatoris. Et illo lumine peccator illustratus calefit in amore dei et detestatio peccati. ita quod timor seruilis p̄cedit et p̄parat cor peccatoris ad p̄tritiōem. sed amor et seruos charitatis p̄ficit ipsam. Et de hoc ponit exemplū **Augus.** di. quod sicut in futura sotulariū seta porci p̄cedit et facit viā filonō tñ remanet in futura sic in cōtritiōe p̄cedit timor. pene. et iste timor p̄parat ad charitatem et amorē dei. quod postquam iam est in anima expellit oēm timorē. ut dicit b̄t̄s **Joānes** in p̄ma sua canonica di. Perfecta charitas foris mittit timorē. s. timorē

De contritione

seruile q̄ ē timor pene. nō aut̄ timorē filialē q̄ est timor offense.
Secūda cā ē pudor. i. verecūdia de peccat̄ cōmissis. vt d̄r Pro
uerb. iij. Res dignas pfusione gerit. ⁊ Haum. iij. Reuelabo
pudēda tua in facie tua. Qñ em̄ peccator cogitat q̄ oia eius
pctā q̄tūcūq; secretar̄ ⁊ occulta sint. sunt deo manifesta ⁊ apta
et q̄ nisi peniteat ⁊ p̄terat̄ de eis dē de⁹ reuelabit ⁊ manifesta
bit ea toti mūdo mouet ad p̄tritoem ⁊ p̄niam. **Uñ Boetius.**
Magna ē nob̄ indita necessitas p̄bitat̄ cū oia agam⁹ in ocu
lis iudicis cūcta cernēt̄. Tercia cā est detestatio. i. abomina
tio vilitat̄ pcti. tanta em̄ ē vilitas pcti q̄ de filio dei facit ser
uum diaboli. vñ. b. Petr⁹. Qui facit peccatū seru⁹ ē pecca
ti. a q̄ em̄ q̄s supatus ē seru⁹ ei⁹. ⁊ Lū ḡ peccator sit p̄p̄ pctm̄
a diabolo supat⁹ p̄pter pctm̄ ē seru⁹ diaboli fact⁹. **Uñ Anf.**
fecisti me dñe ad tuā imaginē ⁊ ego supinduxi horribilē ima
ginē. **Uñ aia peccatrix vidēs ⁊ p̄siderās vilitatē pcti p̄r dice
re p̄bū q̄ d̄t Hieremias. Uide dñe ⁊ cōsidera qm̄ fact⁹ sum
vilis. Quarta cā ē p̄sideratio de die iudicij ⁊ penis inferni. qm̄
em̄ pctōr p̄siderat q̄ de oī dicto facto ⁊ cogitatu p̄tra legē dei
optebit eū reddere rōez in die iudicij. iuxta p̄bz saluatoris in
Dath. dicēs De oī p̄bo ocioso q̄ loquuti fuerint hoies sup
terrā reddēt rōez in die iudicij. vbi pctōrē monet ad p̄tritoem
et p̄niaz de pctis suis. **Uñ Hiero.** loquēs de die iudicij d̄t sic
Quonēscūq; illā diē p̄sidero toto corde p̄tremisco. **Idē Si**
ue comedā siue bibā siue aliqd̄ aliud faciam sp̄ videt̄ in auribz
meis illa tuba terribil̄ ⁊ horribilis ifonare. surgite mortui ve
nite ad iudiciū. Qñ pctōr attenda mēte ista cogitat tot⁹ tremit
in corde suo. **Si em̄ vt d̄t bt̄s. Pe. ap̄ls. i. Pe. iij. Et si iust⁹
qd̄ vix saluabit̄. impi⁹ ⁊ pctōr vbi apparebit. ⁊ Bre. Quid fa
ciet virgula deserti. i. pctōr. vbi p̄cutiet cedr⁹ paradisi. i. iustus.**
**Quinta cā ē de amissioe celest̄ gl̄ie. qm̄ em̄ pctōr cogitat se
p̄pter pctm̄ suū gl̄az paradisi pdidisse nō ē mirū si dolet. imo mi
rū est si nō crepat p̄ mediū. Si em̄ plorat ⁊ dolet hō p̄ amissi
one pecunie. q̄sto magis dz plorare ⁊ dolere de amissioe cele
stis gl̄ie. Et ideo dicebat. b. Jo. in apo. iij. Tene q̄s habes
vt nemo accipiat coronā tuā. **Sexta cā est dolor de multi
plici offensa creatoris. qm̄ em̄ pctōr cogitat ⁊ p̄siderat se offen******

Tractatus. ij. secūde partis.

dise deum qui eum creavit de nihilo et insignivit eū sua imā
gine. et redemit suo sanguine. non est mirum si doleat et peni/
teat de peccato suo. De hoc dicit beatus Bernar. Dolor de
peccatis debet esse acer acrior acerrimus. Acer quia offen/
dimus deum creatorem. Acrior quia offendimus patrem no/
strum qui pascit nos multipliciter et gubernat. Acerrimus.
quod offendimus redemptorem nostrum qui nos liberavit suo
sanguine a vinculo peccatorū. a crudelitate demonum. et ab
acerbitate gehēne. ¶ **M**orandū tamen quod licet peccator. si/
cut dictum est debeat dolere et cōteri de peccatis. tamen de/
bet semper sperare in dño et in pietate et in misericordia sua.
ita quod debet sperare de venia et de gloria. quod ut dicit sapiēs Pro/
verbior. xxviii. Qui sperat in dño saluabitur

De effectu contritiōis **Ca. vij.**

Effectus contritiōis est multiplex. Primus patet ex vi no/
aminis ipsius. Dicitur em̄ cōtritiō quasi simul vel ex toto
tritiō. quod intelligendum est sic. quod in contritiōe totius cor/
peccatoris ad litterā scindatur et partiā pre nimia angustia
et dolore. ira et indignatione que concipitur contra peccata.
Unde dominus per prophetam Joelē. ij. c. Scindite cor/
da vestra. Item ps. Sacrificium deo spiritus cōtribulatus
cor contritū et humiliatum deus nō despiciēs. Et fm̄ quod di/
cit beatus Bernar. Contritiō mūdāt animā a reatu culpe. et
liberat a pena gehēne et ab horrenda demonū societate et vi/
lissima peccati seruitute. restituit bona spiritalia que pecca/
tor amiserat per peccatū. restituit etiam societatem spiritalia
lis. scilicet ecclesie cōmunionē. bonorumque omnium que in ea sunt
participationem. De filio ire efficit filium gratie. de filio di/
aboli efficit filiū dei. et per cōsequens participes felicitatis et
hereditatis eterne. ¶ **M**orandū autē. quod de hoc quomodo scilicet
per solam contritiōem remittitur peccatū sunt varie opiniones
Dicūt em̄ quidam quod sicut tribus modis offendimus deū. scilicet
corde. ore. et opere. ita et tribus modis est necessariū deo satisfaci/
endum. scilicet contritiōe cordis. confessione oris. et satisfacti/
one operis. aliter non dimittitur peccatum. Isti fundant intē/
tionem suam super illud. c. de peni. di. i. c. penitentia. §. per/

De contritione

fecta. et di. iij. perfecta. Et dicunt quod omnes auctoritates que dicunt peccata sola cordis contritione dimitti. sunt intelligende cum articulus necessitatis excludit oris confessionem. i. quando aliquis amittat loquelam. vel quando non potest presbiterum reperire in confessione. Alij dicunt quod in contritione dimittitur peccata sub conditione. scilicet si confiteantur. et fundant isti intentionem suam super illud quod dicitur de pe. di. iij. c. sane. in fine. Tercij dicunt sola cordis contritione dimitti peccatum cuiuslibet adulti si vere coteratur et proponat ab his abstinere et confiteri et de eo satisfacere finem in iudicium ecclesie. Et fundant isti intentionem suam per istud de pe. di. i. magna est pietas dei. ubi dicitur quod ad solam permissionem peccata dimittit. non dum pronunciat ore. et tamen deus iam audit in corde. Et hec opinio est verior et magis tenetur a doctoribus. Et quod ista opinio sit verior patet per exemplum Lazari. quem primo suscitavit christus antequam a discipulis solueret. Lazarus enim mortuus est peccator qui est mortuus per peccatum. iuxta verbum Ezech. xvij. dicentis. Anima que peccaverit ipsa morietur. Iste suscitatus a domino qui sibi remittit peccatum in contritione. et postea soluit a discipulis. i. absoluit a sacerdotibus in confessione. Patet etiam per exemplum de decem leprosis. qui in via antequam venirent ad sacerdotes mundati sunt. Isti enim leprosi sunt peccatores. qui dum vadunt ad sacerdotes. i. dum contritionem habent et propositum confitendi mundantur a peccatis. Et ita dicit ps. xxxi. Dixi et confitebor adversum me in iusticia mea domino. et tu remisisti impietatem peccati mei. dixi. i. firmiter in animo propositum. Notandum ergo quod ista tria sunt simul tempore. licet habeant ordinem naturalem inter se. scilicet iustificatio. contritio. et peccatorum remissio. Necessario enim habeo intelligere quod prius quam habeat gratiam quam coteratur. precedit ergo gratia et sequitur dilectio. quam qui habet gratiam diligit et sequitur contritio. quam qui diligit proterit. ad contritionem sequitur peccatorum remissio. Et iste processus colligitur de pe. di. i. omnis qui non diligit manet in morte. et Augustinus. Sine charitate quomodo quis veram contritionem cordis habere poterit. Patet ergo quomodo sola contritione peccatum remittitur. Quid autem faciat absolutio sacerdotis ad remissionem peccatorum dicitur infra quam agitur de confessione. Et ista sufficiat de contritione